

Kultuuri keelt õppimas

Tere, armas sõber!

Kuidas sul läheb? Kas oled läbi lugenud mõne raamatu, mis ammu oma järge oodanud? Või oled käinud metsas või mere ääres, kuhu ammu pole jõudnud? Või oled olnud lihtsalt kodus koos lähedastega või hoopis enda parimas seltskonnas, kuulanud muusikat, raadiot või vaadanud filme? Loodan, et oled sel rahutul ja keerulisel ajal leidnud aega kosutuseks ja puhkuseks ning mure ja hirm ei ole saanud sinu üle võimu. Hea kolleegi viimase pühapäeva jutluses oli oluline meeldetuletus: Viirused on nakkavad. Seda on ka paanika, hirm, hüsteeria, rahu, armastus, entusiasm, headus ja rõõm. Vali targalt.

Keeruline aeg tekitab meis hirmu, mida ka meie siin Hiinaga pikka maismaapiiri jagavas Myanmaris juba mitu kuud oleme tundnud ja näinud enda ümber vaikselt kuid järjekindlalt levimas ja ka ennast puudutamas. Võõral maal elades ning veel võimetutena kohalikus keeles uudiseid lugema, tunneme end justkui infosulus ning märkame, et teadmatus on vahel veel halvavam – varjud toidavad meie ettekujutlust sageli palju õudsemate stsenaariumitega kui reaalsus ise. Olukord maailmas muutub kiiresti ning lausa tundidega saame eri piirkondadest üha murettekitavamaid uudiseid. Kirjutamise hetkel ei ole Myanmaris testitud ühtegi viirusekandjat (kas see tähendab tõesti, et ühtegi haigestunut pole, on küsimus, mida siin elavad välismaalased omavahel murelikult arutavad), kuid viiruse võimaliku leviku takistamiseks on suletud lasteasutused, ära jäetud suuremad üritused, muuhulgas järgmisel kuul toimuma pidanud aasta kõige oodatud ning suurem

Yangoni tänavad on täis elu väga otseses mõttes, nii et tuleb ettevaatlik olla, et elu jalgu ei jääks või vastupidi:) Meie tänavanurgal on mitu müüjat ja teepoepidajat, kes olenemata nädalapäevast varahommikust hilisõhtuni oma leti taga istuvad või askeldavad. On põhjust olla väga tänulik, et Myanmar seni viirusest puutumata on. Tervishoiüsteem ei suudaks hoolitseda järsku suurenenud abivajajate hulga eest ning koju jäämine ei ole võimalus, sest siis jääks saamata ka see väike sissetulek, mis on ainus toimetuleku allikas. Igapäevane hügieeni eest hoolitsemine ning käte pesemine enne söömist ei ole iseenesestmõistetavad ning üks taksojuht tegi nalja, millel on ehk tõepõhi all, et kohalikud elanikud on puuduliku hügieeni tõttu nii tugeva immuunsüsteemiga, et seepärast viirus siin kanda ei kinnitagi! Lisaks mainis ta kaht muud põhjust, mida oleme ka mujalt kuulnud, et praeguse kuuma kliimaga sureb iga patsill ning väga konservatiivset, ülekaalukalt budistlikku Myanmarit kaitsevad munkade-nunnade palved.

nädalane veefestival, mis päädib uue aasta algusega.

Praegune sunnitud loobumiste ja sotsiaalse eraldatuse aeg langeb kokku kirikukalendri iga inimese vabatahtliku loobumise ehk ülestõusmispühadele eelneva 40 päevase suure paastuga. Paastuaja loobumine on inimhinge puhastumise aeg, et teravdada ja ergutada hingelist tähelepanu seoses kõige olulisema suhtega kristlase elus – suhtega meid igas mõttes, nii ihu kui hinge poolest elavakstegeva Jumalaga. Juba mainitud kolleeg viitas oma jutluses Uku Masingu ideele *elusamast elust*, mille taustaks kõlasid mu meeles Jeesuse sõnad Johannese evangeeliumis: “Mina olen tulnud, et neil oleks elu, ja oleks seda ülirohkesti.” (Jh 10:10) Keerulised ajad sunnivad meid vaatama nii endasse, meie ühiskonda ning väga avaralt kogu maailma, mis selle jagatud kannatuse kaudu on erakordsel viisil kokku liidetud, ning otsima elusust kannatuse, loobumise ja kaotuse keskel. Kust leiame elusama elu? Kannatus ei saa ju olla lõplik vastus?! Paastuaja viimasel nädalal meenutame Suurel Reedel Kristuse ristisurma, kuid sellele järgneb ülestõusmise hommik, mil kirkastub sõnum kõige üle laotuvast, kõige taustal olevast armastusest – Jumalast, kes kõnnib meie kõrval tühjuses ja hirmus, surmas ja kotuses, et teha meid uuesti ning veel enam elavamaks. Ülestõusmispüha rõõm ei ole hingest välja pigistatud sotsiaalselt korrektne positiivne mõtlemine ega unistus kunagi saabuvast ajast, mida hambad ristas ootama peame, vaid see on rõõmusõnum meid iga päeva igal hetkel ümbritsevast Jumala elavakstegevast armastusest. Armastus, headus ja rõõm on nakkavad. Ärme end nende vastu immuunseks muuda!

“Miks meie liturgia nii teistsugune on?!”

Kes meie tegemistel Facebookis või Instagramis silma peal hoiavad, teavad juba, et saime ise õppurite rollis olemise vahelduseks korraks ka õpetamise magusat rõõmu tunda. Enne kooliaasta lõppu veebruaris pidasime õpilastele liturgia seminari, mille raames käisime loengute lisaks vaatlemas ja kogemas jumalateenistusi neljas koguduses – kahes teises luterlikus koguduses ja anglikaani ning katoliku kirikus. Jumalateenistuste järel arutasime õpilastega läbielatu üle ning püüdsime leida seoseid loengutes kuulduga. Õpilastele oli selline õppimisviis väga uus ja tekitas nii segadust kui põnevust. Kuna meie koostöökirik on noor ning selle juured on baptisti koguduses ei ole pööratud suurt tähelepanu liturgia ühtlustamisele mujal maailmas praktiseeritava luterliku traditsiooniga ning jumalateenistused on väga lihtsad, koosnedes vahelduvalt ülistuslauludest ja piiblitlugemistest ning jutlusest. Seetõttu olid teatud elemendid traditsioonilises liturgias õpilastele võõrad, kuid suurem kui võõristusmoment oli siiski vaimustus ja elevus. Liturgia, kui kõik see, mis toimub jumalateenistusel sõnade, muusika, sümbolite, värvide, liigutuste vahendatuna, on suhtlusviis koguduse ja Jumala vahel, mis on rikastunud ja vormunud sajandite jooksul, kui on otsitud viise, kuidas kogudusena ühiselt väljendada armastuse poolt puudutatud saamise kogemust. Neid viise on loodud palju, nii nagu samale tundele vastavad eri keeltes erinevad sõnad. Tänapäeval soositakse ja toetatakse luterlikus kirikus iga maa kiriku oma hääle leidmist enda kontekstist lähtuvalt, kuid nii, et säiliks ühendus ülemaailmse Kristuse kirikuga. Oma keele otsimine on ajaloo vältel tõukunud ka näiteks protestist kiriku-institutsiooni “kange keelekasutuse” vastu, kuid mis iganes on uuendussoovi põhjus, ei tohiks liturgiat asuda kohendma teadmatult, võtmata arvesse senist traditsiooni või piibellikku alust. Mõttele näiteks sellele, kui keegi alles algaja keeleõppija tahaks kõik

Liturgiaseminari viimasel kohtumisel kutsusime õpilased enda juurde külla. Joonas tegi karrit ja Helene küpsetas tüdrukute abiga suussulavaid muffineid, millega poseerime :)

ajavormid taandada lihtminevikule ja -olevikule, sest sellega saab juba kõik praktilised toimetused klaaritud. Kui palju nüansse jääks selles lihtsustatud keeles tabamata! Kiriku traditsioon on ääretult rikas, kuid seda tundmata, "sõnade tähenduse" süüvimata võib liturgia teadmatusest ja oskamatuses liiga ära nudida ja muuta sellega üheplaaniiseks. Iga lugeja võib ette kujutada, et selle liturgilise oma keele leidmine, mis oleks ühel ajal oma kuid tähenduslik ja rikas, on keeruline protsess, mis eeldab asjatundlikkust, avarat pilku ning kohaliku kultuuri tundmist. Panime õpilastele südamele, et see töö seisab just neil tulevikus ees, ning nemad peavad ise leidma vastuse ühe õpilase poolt esitatud küsimusele, miks nende kiriku liturgia erineb mujal maailmas praktiseeritavast luterlikust liturgilisest traditsioonist nii palju.

Teises kultuuris õpetamine on õpetajale ääretult rikastav ning õppisime ise kursuse jooksul tohutult nii sellest, kuidas tulevikus õpetada, kuid palju ka siinse kirikukultuuri kohta. Meenub üks vahva hetk liturgia visuaalse keele loengust, kus Helene näitas õpilastele Aasia kunstnike poolt loodud kristlikke kunstiteoseid. Jeesus ei olnudki neis harjumus-päraselt teate küll see kena, pigem euroopalike kui juudi näojoontega mees, mingis võõras keskkonnas tajumatult kaugelt tagant, vaid oli paigutatud siinsesse aega ning konteksti kandes Jaapani, Korea jne traditsioonilisi õpetaja riideid ning seadses viimast õhtusöömaaga näiteks lihtsas Tai stiilis majakeses. Terve slaidiesitluse vältel naersid õpilased nii südamest, nagu oleksin näidanud neile pööraselt naljakat komöödiafilmi. Küsisin üllatunult, et mis nende arust nii naljakas oli ning sain vastuseks, et nad polnud kunagi näinud Jeesust teistsugu-sena kui see, kuidas Lääne kunstnikud teda ette on kujutanud. Olin aimanud, et need pildid on neile uued, kuid poleks kunagi osanud arvata, kui suurt elevust ja nalja need neile teevad :)

Kultuuri õppimise rõõm ja valu

Oleme märganud, et siinne keskkond mõjutab kehalist ja vaimset jaksamist. On see siis kuumus (suvi on alanud ning päevane temperatuur ulatub varjus pea 40 kraadini), pidev suurlinna taustamüra, võimaluse puudumine minna omaette vaikusesse jalutama või värske õhu kätte mõtteid tuulutama, kuid tunne, et ei suuda teha tööd samasuguse keskendumise ja efektiivsusega, kui endalt ootaksime. Tähelepanu on keeruline koondada, kuna töö eesmärgid on alles kujunemas ning kuna keeleõppimine on midagi üpris ebamäärast, millele on keeruline seada väiksemaid vaheetappe, puudub ka eesmärkide saavutamise kaasnev õnnestumise kogemus. Vahepeal on Joonast saanud teoloogilise instituudi direktor ning Helenest õppealajuhataja, nii et töö muutub üha selgemaks ja liigub keeleõppelt kooli juhtimisele. Suvevaheajal viime end kurssi eelnevalt tehtuga, mis on puuduliku dokumentatsiooni tõttu aeganõudev, kuid põnev ning Helene planeerib uut õppeaastat. Seda tehes leiame end sageli küsimuse eest, millistes asjades võime nõuda täpsust ning pakkuda meie meelest koolielu edendavaid lahendusi, mis on kohalikele samas võõrad ning kuivõrd rahuldume vastusega mõne meie meelest kummalise praktika suhtes, et Myanmaris lihtsalt tehakse asju nii! Kust jookseb piir kultuuritundlikkuse ja oma ideede läbisurumise vahel? Kuidas mitte eeldada, et

kultuur sobituks meiega, vaid leida viis sobituda ise kultuuriga? Kuidas anda endale ruumi olla segaduses, kasvada, lasta lahti kannatamatusest, kui kõik ei lähe sel viisil nagu tahaks ja eeldaks ning kuidas olla armuline nii enda kui teiste suhtes, et saaksime päriselt koos õppida ja lahendused leida? Ju on selleks kõigeiks vaja aega, et lasta lahti oma eesmärkidest ja saavutamise vajadusest ning kuulata, ettevaatlikult kombata ja õppida reaktsioonidest lugema, kus suunas ja mil viisil jätkata. Olles neid tundeid oma eri maailma paikades töötavate kolleegidega jaganud, oleme kuulnud, et sellised tunded ja segadus kuuluvad loomulikuna võõras kultuuris elamise ja töötamise juurde. See on olnud suur lohutus ja julgustus ning aidanud säilitada usku sellesse, et ajapikku need kasvuvalud leevenevad.

Oleme rõõmsad ja tänulikud teist igaühe eest, armsad sõbrad ja tugikogudused! Ilma teie toetuseta poleks meie siinolemine sel kujul võimalik. Ilma eestpalvetajateta, kes meid Jumala ette kannavad, kaotaksime kiiresti sihi ning töö mõttekuse. Ilma materiaalse toeta ei saaks me sel viisil pühenduda. Usume, et see on Jumala töö ja teie palvetel ja toetusel on selles töös oluline osa! Ilma heade sõprade ja pereta, kellest osad on meile isegi juba külla jõudnud, oleks elu siin väga üksik. Aitäh teile, kes võtate vaevaks kirjutada (ka päris kirju ja kaarte!) ja meid meeles hoiate. Teie armastus teeb meid elavaks!

Rõõmu ja head tervist teile, armsad sõbrad!

Helene ja Joonas

Eestpalve ja tänu

- * Täname, et Myanmar on praeguseni viirusest puutumata ning palume edasist hoidmist sellele maale ja kohalikele elanikele. Palume kõigi eest, keda viirus on otseselt puudutanud, kes on mures või hirmunud. Andku Jumal meelerahu ja lohutust kannatavatele ning õnnistagu kõiki, kes võitlevad viiruse leviku takistamiseks.
- * Palvetame, et ettevalmistused uueks kooliaastaks sujus hästi ning ei tekiks arusaamatusi ega väärtuskonflikte kolleegidega. Palume oskust õpetada võõras kultuuris ning avatust ise õppida.
- * Täname vahvate õpilaste eest ja et esimene õpetamiskogemus oli nii julgustav. Palvetame, et uuel kooliaastal tuleks kooli palju toredaid ja innukaid uusi õpilasi.
- * Täname kõigi sõprade, eestpalvetajate ja toetajate eest tänu kellele meie töö siin võimalik on.

Rakverest pärit Helene ja Soome päritoluga Joonas on Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku ja Soome Luterliku Evangeeliumiühingu misjonärid. 2019. aasta augustis läkitati nad kolmeks aastaks tööle Kagu-Aasiasse, Myanmarisse. Nende töö valdavalt budistlikus Myanmaris on toetada sealset luterlikku kirikut. Peale birma keele õpinguid hakkavad nad õpetama paari aasta eest rajatud teoloogilises instituudis kiriku tulevase töötajaid ja vabatahtlikke.

Kas sooviksid saada sõbrakirja oma e-postkasti?

Kirjuta Helenele aadressil helenetoivanen@gmail.com

Kas soovid toetada EELK välismisjonitööd tööd Myanmaris ühekordse annetuse või püsikorraldusega?

Annetused on oodatud EELK Misjonikeskus välismisjonikontole

Saaja: EELK Misjonikeskus, konto nr: EE292200221071313929.

Kas soovid olla meie tegemistega kursis sotsiaalmeedia kaudu?

Oleme leitavad Instagramis Toivasetmissio ja Facebookis Toivaset Missio.

Soli Deo gloria!